

XORIJIY VALYUTA BOZORLARI PAYDO BOLISHI

Ubaydullayev Javohir

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, MMT/92 guruh talabasi

Kalit so'zlar; Valyuta, bozor, investitsiya, fyuchers, xedjrlash moliya tizimi valyuta bozori, valyuta kurslari

Kirish.

Hozirgi vaqtda valyuta bozorlari jahon moliya tizimining eng muhim qismlaridan biri hisoblanadi. Avvalo, valyuta bozorlarining paydo bo'lishi turli xil valyuta kombinatsiyalarining mavjudligi, jumladan, xorijiy valyutalarning almashinuvi va mamlakatlar o'rtasida rivojlanayotgan iqtisodiy aloqalar bilan bog'liq.

Valyuta bozorlarining paydo bo'lishini tavsiflash uchun quyidagi sabablarni ko'rsating:

1. Valyuta ayirboshlash. Valyuta bozorlarida mamlakatlar o'zlarining valyuta birjalarida o'zlari boshqaradigan valyutalarning savdo bazasini saqlab qolish va kengaytirish imkoniyatiga ega. Bu birjalar xalqaro savdoning muhim qismini tashkil qiladi.
2. Valyuta kurslarining o'zgarishi. Valyuta kurslarining o'zgarishi mamlakatlar valyutalarining konvertatsiyalanishi, import va eksportning rivojlanishi uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Valyuta bozorlarida valyuta kurslarining o'zgarishi kapital almashinuvini yanada qo'llab-quvvatlaydi.
3. Investitsiyalar. Mamlakatlarni valyuta bozorlariga jalb qilish orqali investitsiya kapitalini sezilarli darajada oshirish moliyalashtirishni kengaytirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va innovatsiyalarni rivojlantirishga yordam beradi.
4. Xedjrlash vositalari. Xedjrlash vositalari valyuta bozorlarida mablag'larni himoya qilishni ta'minlaydi. Kutilmagan valyuta va risklarni minimallashtirish uchun xedjrlash vositalaridan foydalanish uchun keng imkoniyatlar yaratilgan.

Valyuta bozorlarining paydo bo'lishi jahon moliyaviy munosabatlarning yuksak darajada rivojlanishida, mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarning mustahkamlanishida, jahon investitsiya operatsiyalarining o'sishida muhim rol o'ynaydi. Bu bozorlar jahon moliya tizimida moliya va valyuta ayirboshlashning rivojlanishida katta ahamiyatga ega.

Valyuta bozorlarining har xil turlari mavjud va ularning har biri o'ziga xos ma'no va xususiyatlarga ega. Quyidagilar valyuta bozorlarining eng keng tarqalgan turlari hisoblanadi:

1. Forex bozori:

- Forex (valyuta bozori) dunyodagi eng yirik va eng keng tarqalgan valyuta bozorlaridan biridir. Ushbu bozorda eng ko'p sotilgan va eng yuqori daromadli valyutalar sotiladi.

2. Valyuta opsiyonlari bozori:

- Valyuta opsiyonlari bozori valyuta bozori bo'lib, valyuta opsiyonlari sotib olingan yoki olinmaganligini aniqlash uchun mo'ljallangan. Ushbu bozorda putssiz variantlar foydalidir.

3. Valyuta fyuchers bozori:

- Valyuta fyuchers bozoriga valyuta svoplari kiradi, bunda valyuta tushunchasi valyutaning kelajakdagi xarajatlarini belgilovchi fyuchers opsiyonlarini o'z ichiga olganida yo'qoladi.

4. Banklararo bozorlar:

- Banklararo valyuta bozorlari banklar o'rtasida tovar ayirboshlashni aniqlash uchun ishlatiladi. Ushbu bozorlar ushbu banklar o'rtasidagi valyuta almashinuvini qamrab oladi.

5. Akseleratorlar bozori va bank markazlari:

- Akseleratorlar va bank markazlari valyuta bozorlarini moliyalashtirishni jadallashtirish va mablag'lar almashinuvini osonlashtirish uchun ishlatiladi. Bu bozorlar mamlakatlarga bir-birining valyuta kurslarini osonlikcha o'zgartirish imkonini beradi.

Ushbu turdagi valyuta bozorlari jahon moliyaviy munosabatlarining yuqori samaradorligida muhim ahamiyatga ega. Bozorning har bir turining o'ziga xos xususiyatlari va ishlash tamoyillari mavjud bo'lib, bu bozorlar moliyalashtirish, valyuta ayirboshlash va kapital ta'sirini kuchaytirishda muhim rol o'ynaydi.

Valyuta bozorlarining paydo bo'lishining iqtisodiy asoslari jahon moliya tizimining rivojlanishi, mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarning mustahkamlanishi va jahon moliyaviy integratsiyasi o'rtasida joylashgan. Valyuta bozorlarining paydo bo'lishida quyidagi fundamental omillar muhim rol o'ynaydi:

1. Tizimli valyuta ayirboshlash. Valyuta bozorlarining paydo bo'lishining asosiy sababi valyutalarning tizimli almashinuvidir. Mamlakatlar, korporatsiyalar va individual investorlar o'zlariga zarur bo'lgan xorijiy valyutani almashtirish uchun valyuta bozorlariga murojaat qilishadi.

2. Investitsiyalar va kapitalning ta'siri. Valyuta bozorlari investitsiyalar, aktsiyadorlik kapitali, portfel investitsiyalari va xedjlash vositalari kabi xizmatlarni taklif qilish orqali kapital almashinuvini yaxshilashda muhim rol o'ynaydi.

3. Valyuta kurslarining oshishi. Valyuta bozorlarining paydo bo'lishida valyuta kurslarining o'zgarishi muhim rol o'ynaydi. O'zgarishlar mamlakatlar o'rtasidagi ayirboshlashni oshirish, eksport va importni rivojlantirish, valyuta kurslarini to'g'ri boshqarishga olib keladi.

4. Korporativ va umumiy iqtisodiy munosabatlar. Valyuta bozorlarining paydo bo'lishining asosiy sababi korporatsiyalar, banklar, korxonalar va xususiy investorlar o'rtasida umumiy iqtisodiy munosabatlarni yaratish va rivojlantirish imkoniyatlarining oshishi hisoblanadi.

5. Moliyaviy risklarni kamaytirish: Valyuta bozorlari moliyaviy risklarni kamaytirishning asosiy vositasidir. Xedjlash vositalari va valyuta opsiyonlari moliyaviy risklarni boshqarishda muhim rol o'ynaydi va bu bozorlar ko'proq moliyalashtirish imkoniyatlarini yaratishga yordam beradi.

Valyuta bozorlarining iqtisodiy asoslari jahon moliyaviy munosabatlari, sarmoya va valyuta ayirboshlashning o'sishi va jahon moliya tizimining oqibatlari uchun muhim ahamiyatga ega. Bu bozorlar jahon xo'jalik tashkilotlarining moliyaviy munosabatlarini mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi va jahon moliyaviy integratsiyasini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Xulosa.

Valyuta bozorlarining iqtisodiy ahamiyati juda katta. Bu bozorlar jahon moliya tizimidagi mamlakatlar o'rtasidagi moliyalashtirish, valyuta ayirboshlash va iqtisodiy munosabatlarda muhim o'rin tutadi. Iqtisodiyotda valyuta bozorlarining muhim o'rinlari quyidagilardir:

1. Xorijiy valyuta ayirboshlash. Valyuta bozorlarida mamlakatlar eksport-import operatsiyalari va eksport-import operatsiyalari natijasida vujudga keladigan boshqa xalqaro savdo orqali valyuta kombinatsiyalarini saqlab turadilar. Bu bozorlar mamlakatlarning moliyaviy xavfsizligini ta'minlaydi va moliya tizimining barqarorligini mustahkamlaydi.
2. Investitsiya platformasi: Valyuta bozorlari sarmoyalarni joylashtirish va erkin sarmoya uchun katta imkoniyatlar yaratadi. Korporativ sektorlar, mamlakatlar va individual investorlar ushbu bozorlar orqali kapital almashadilar.
3. Valyuta kurslarining o'zgarishi. Valyuta kurslarining o'zgarishi mamlakatlarning qarama-qarshi moliyaviy siyosatiga ta'sir qiladi. Valyuta ayirboshlash darajasini oshirish yoki kamaytirish mamlakatlar o'rtasidagi eksport va importni rivojlantirishga yordam beradi.
4. Moliyaviy risklarni boshqarish. Valyuta bozorlarining mavjudligi moliya institutlari uchun risklarni boshqarishda muhim ahamiyatga ega. Xedjlash vositalari, valyuta opsiyonlari va boshqa risklarni boshqarish vositalari ushbu bozorlar orqali moliyalashtirishni himoya qilishga yordam beradi.
5. Kapital almashinuvi va moliyalashtirish. Valyuta bozorlarining mavjudligi mamlakatlarga kapital almashinuvini rivojlantirish va bozorlarda ularni moliyalashtirishni yaxshilash imkonini beradi. Ushbu bozorlar korporativ sektor uchun kapitalni taqsimlashning muhim vositasi bo'lib xizmat qiladi.

Jahon moliyaviy munosabatlarini mustahkamlashda valyuta bozorlarining iqtisodiy ahamiyati katta ahamiyatga ega. Bu bozorlar mamlakatlarning moliyaviy siyosatiga ta'sir qiladi, investitsiyalarni rag'batlantiradi va moliyalashtirishni yaxshilaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Valyuta kursi siyosatining zamonaviy moliya-valyuta tizimi va iqtisodi o'sishga ta'siri 2022 / Saodat Voxid Qizi Zohidova, Akbar Aqmirzayevish Shernayev
2. Yevroosiyo iqtisodiy ittifoqi shakllanishining joriy holati tahlili va undagi iqtisodiy-moliyaviy munosabatlar 2022 / Javohir Abdusalim O'G'Li Nurulloev, Akbar Aqmirzayevish Shernayev
3. Jahon savdosini moliyalashtirishning zamonaviy yo'llari 2022 / Abbas Rustam O'G'Li Jovmirov, Akbar Aqmirzayevish Shernayev
4. Xalqaro moliya bozorida operatsiyalarning istiqbollari 2022 / Rushana Rustam Qizi Xamdamova, Akbar Aqmirzayevish Shernayev
5. Xalqaro valyuta va O'zbekistonda valyuta bozorini rivojlantirishning istiqbollari 2022 / Shakhobiddin Ozodmurod O'G'Li Naimov, Akbar Aqmirzayev Shernayev
6. XALQARO VALYUTA BOZORI VA O'ZBEKISTONDA VALYUTA OPERATSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI 2022 / A. Abdullayev
7. Moliya bozori orqali banklar moliyaviy resurslarini oshirish imkoniyatlari 2023 / Odiljon Sheraliyevish Olimboyev, Akbar Aqmirzayevish Shernayev
8. TASHQI IQTISODIY FAOLIYATDA IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHNING AYRIM JIHATLARI 2021 / Suyunov, Abdunor Miltikbaevish, Muxammadieva, Moxinur Ulug'bek Qizi